

Katekista

Mga Tulang-Pananaliksik Hango sa
National Catechetical Study (NCS) 2016-2018

ni **CLARENCE M. BATAN**

Orihinal na isinulat sa **Filipino** at isinalin sa sampung wika.

Mga Tagasalin

Bikol
Erlinda Balaoro
Ma. Danielle Villena

Bisaya
Fr. Nelson S. Plohimon, OAR
Ma. Cecilia L. Balajadia
Msgr. Maximo Sarno

Hiligaynon
Ray Anthony Bofill
Fr. Nelson S. Plohimon, OAR
Cynthia P. Tendencia

Ibanag
Fr. Carlos C. Villanueva

Ilocano
Fr. Carlos C. Villanueva
Florence C. Navidad
Rolando O. Dela Cruz

Kapampangan
Charles Henry C. Espiritu

Pangasinan
Norma Villapa
Corazon Q. Targa

Waray
Ma. Joselyn Año-Cabato
Gloria Año-Oray

English
Luciana L. Urquiola
Jeanette P. Grajo

Español
Abigail T. Pagalilauan

KWENTO NG DISENYO NG PABALAT AT LAYOUT

Ang pabalat ng libro ay dinisenyo ni **Romel G. Sencio**, isang freelance research assistant, multimedia artist, photographer, at videographer. Siya ay nagtapos ng *Bachelor of Arts in Sociology* sa *Mindanao State University – Iligan Institute of Technology* at sa kasalukuyan ay isang *online-based research assistant* ng *NCS 2021: PARI Project* sa University of Santo Tomas.

Mula sa inspirasyon ng logo ng *NCS 2021: PARI Project*, makikita sa pabalat ang ginuhit na kalapating sumisimbolo sa Banal na Espiritu Santo na lumulukob sa salitang *Katekista* na waring malikot na nagsasayaw sa paikot na *paint brushes* na may mga kulay na berde, kayumanggi, at dilaw. Ang berde ay opisyal na kulay ng *NCS 2021* hango sa logo ng *CBCP-ECCCE*. Ang kayumanggi ay sumisimbolo sa kulay ng balat ng mga Pilipino . Ang dilaw ay sinasagisag ang kulay ng Simbahang Katoliko at ng UST. Sa kabuuan ng layout, makikita ang paglalaro ng mga kulay na ito gamit ang *paint brushes* na kumakatawan sa mapagkumbaba at makahulugang galaw ng buhay ng mga katekistang naging respondents sa pag-aaral na ito.

Katekista

Mga Tulang-Pananaliksik Hango sa
National Catechetical Study (NCS) 2016-2018

ni **CLARENCE M. BATAN**

Orihinal na isinulat sa **Filipino** at isinalin sa sampung wika.

2020

Prepublication Online Draft | April 2020

Dahil sa COVID-19 pandemic, naantala ang paglilimbag ng libro. Bilang pasasalamat, pagkilala at panalangin sa mga katekista at Simbahang Katoliko sa pagdiriwang ng *Pasko ng Pagkabuhay* sa taong 2020, ang malaking bahagi ng libro ay isinapubliko *online* sa labing-isang wika. Ang encrypted PDF files ay *secured*, at maaring i-download sa www.ncs2021pariproject.com ngunit hindi pwedeng i-print, i-edit o baguhin. Ang anumang pagkakamali ay hindi sinasadya at pananagutan ng may-akda at mga tagasalin. Maaaring ipahatid ang anumang komento o suhesyon sa ncs2021pariproject@gmail.com.

Karapatang-ari © 2020

Ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) – Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE); University of Santo Tomas' Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSED)* at ni *Clarence M. Batan*.

Reserbado ang lahat ng karapatan, kasama na ang karapatan sa muling paglilimbag at paggamit sa anumang anyo at paraan maliban kung may nakasulat na pahintulot mula sa mga may hawak ng karapatang-ari.

Disenyo ng libro
ni *Romel G. Sencio*

Ang *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* at *NCS 2021: Pastoral Action Research and Intervention (PARI) Project* ay mga komisyong-pananaliksik ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) - Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* sa *University of Santo Tomas' (UST) Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSED)*. Ang pondo sa pananaliksik ay ipinagkaloob ng *Porticus Asia, Ltd.*, UST at CBCP.

MGA NILALAMAN

Handog III ■

Pasasalamat IV ■

Prologo

Katekista, Katekesis, Katoliko VIII ■

Paanyaya

Kwentong-Katekista X ■

Panimula

*Ang Tulang-Pananaliksik:
Sulyap, Suri't Subok sa Sosyolohiya
ng mga Katekistang Pilipino* XIII ■

Pahinungod

*Ang Hamon at Yaman ng Pagsasalin
sa Proyektong NCS 2016-2018* XIV ■

MGA TULANG-PANANALIKSIK

Filipino F1 ■

Bikol Bk1 ■

Bisaya Bs1 ■

Hiligaynon H1 ■

Ibanag Ib1 ■

Ilocano Ic1 ■

Kapampangan K1 ■

Pangasinan P1 ■

Waray W1 ■

English Eng1 ■

Español Esp1 ■

Epilogo

Ang Yaman at Mga Hamon ng Katekistang-Lingkod XVII ■

Mga Tagasalin XVIII ■

HANDOG

Para sa mga minamahal naming
Mga Katekistang Pilipino

Sa aming pananaliksik, ang mga **KATEKISTA** ang maituturing na natatagong “K” ng ating simbahan.

Hindi “karapatan”, “kapakanan” o “kakayanan” kundi “kayamanan”.

Ang mga **KATEKISTA** ang maituturing na natatagong **KAYAMANAN** ng ating simbahan.

Alagaan po natin sila.

NCS Research Team
UST RCSSD

PASASALAMAT

Ang librong ito ay bunga nang halos apat na taong pagdalaw (2016-2020) sa iba't ibang *Ecclesiastical Territories (ETs)* sa buong Simbahang Katoliko ng ating bansa. Mula Aparri hanggang sa Basilan, samu't saring mga naglilingkod sa ating Simbahan ang aming nakadaupang-palad – nakausap, nakakuwentuhan, at higit sa lahat, nabahaginan ng mga *research finding* ng *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* na ang focus ay tungkol sa mga buhay ng mga Katekistang Pilipino. Isa sa pinakagustong bahagi ng aming presentasyon ay ang mga tulang-pananaliksik.

Kaya't sa ngalan ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) – Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* sa pamumuno ni Bp. Roberto C. Mallari, DD, at ng *University of Santo Tomas' (UST) Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSED)*, ang NCS Research Team ay lubos na nagpapasalamat sa mga sumusunod:

- Sa pamunuan ng CBCP sa pangunguna ni Abp. Romulo G. Valles, D.D. ng Archdiocese of Davao, at lahat ng kasamang mga obispong tumulong at kumalinga sa aming pananaliksik;
- Sa mga bumubuo ng technical working group at advisory council ng CBCP-ECCCE sa nakaraang apat na taon (2016-2020) lalo na kina Msgr. Gerry Santos, Fr. Ernesto de Leon, Sr. Ma. Jesusa Enginco, O.P, Annalee Tenefrancia, at sa maraming consultant at lider kateketikal na nagbigay ng suporta sa NCS;
- Sa pamunuan ng UST, mula sa aming Rector na taos-pusong tumulong upang maisakatuparan ang NCS, si Fr. Herminio V. Dagohoy, O.P.; ang kasalukuyang Rector Fr. Richard G. Ang, O.P.; ang aming consultant at taga-suporta, Fr. Pablo T. Tiong, Vice Rector for Religious Affairs; ang Dominican community; ang mga taga-pamuno sa pananaliksik na sina Prof. Maribel G. Nonato, PhD, Vice Rector for Research and Innovation, Prof. Belinda de Castro, PhD, RCSSSED Director; kasama rin ang tulong-suporta ng aming mga kapwa-mananaliksik sa RCSSSED at mga administrative staff na sina Ma. Carmelita Santos at Arabella San Agustin-Mejorada; at inspirasyon ng mga kasama namin sa Faculty of Arts and Letters sa pamumuno ni Dean Marilu R. Madrunio, PhD; sa Department of Sociology, at sa buong kolehiyo;

- Sa lahat ng mga naging bahagi ng NCS research team mula sa UST – ang unang grupo ng mga mananaliksik mula 2016-2018 na sina Joan Christi S. Trocio-Bagaipo, Florence Co Navidad, Ma Cecilia L. Balajadia, Louell V. Baldoza, Dennis Ian B. Sy, Joanne C. Santiago, Arthur Ace B. Malatag; at ang lahat ng naging bahagi ng NCS 2021 na sina Ma. Cecilia L. Balajadia, Florence Co Navidad, Heiden Anorico, Ruth DL. Andaya, Ma. Danielle Villena, Jaycar Espinosa, Tisha Isabelle M. de Vergara, at mga nagbigay-tulong na sina Kristine Meneses, Joanne C. Santiago, Debbie Mariz Manalili, Emmanuel I. Bernardino, Ina Francesca G. Deuna at Mary Camille S. Cabatu; gayundin ang aming mga Sociology research assistants na sina Riva Charlene Caragdag, Jovilu Ann Corpuz, Maria Angela De Castro, Mark David Derayunan, Micah S. Estrologo, Ninna Sandra F. Fernandez, Celda Palma, Romer Harvey Salud, at Denise C. Tumaneng;
- Sa mga guro, estudyante, seminarista, pari, madre, at layko mula sa iba’t ibang ET, na nagsilbing mga research assistant, survey enumerator, encoder, transcriber, proof-reader, at iba pang gawaing-pananaliksik;
- Kay Romel G. Sencio, sa pagpapaunlak na magdisenyo ng una niyang libro; ang iyong sining at talento ay tunay na nadama sa bawat pahina ng librong ito;
- Sa mga nagsalin ng mga tulang-pananaliksik sa sampung wika na sina Erlinda Balaora at Ma. Danielle Villena (Bikol); Fr. Nelson S. Plohimon, OAR (Bisaya at Hiligaynon); Ma. Cecilia L. Balajadia at Msgr. Maximo Sarno (Bisaya); Ray Anthony Bofill at Cynthia P. Tendencia (Hiligaynon); Fr. Carlos C. Villanueva (Ibanag at Ilocano); Florence C. Navidad & Rolando O. Dela Cruz (Ilocano); Charles Henry C. Espiritu (Kapampangan); Norma Villapa at Corazon Q. Targa (Pangasinan); Ma. Joselyn Año-Cabato, Gloria Año-Oray (Waray); Luciana L. Urquiola at Jeanette P. Grajo (English); Abigail T. Pagalilauan (Español) at sa mga iba pang tumulong sa proseso ng pagsasalin at unang nakasilip ng *translation drafts* na sina Cecilia Medina at Mc Kenneth M. Baluyot (Filipino); Fr. Jupe Garalde (Bikol); Sr. Lydia Perales, TDM, Fr. Roy F. Mejias, at Phoebe Zoe U. Sanchez (Bisaya); Edith R. Banguilan at Wilma T. Aggabao (Ibanag); Ruth Rivera at Keith Joven (Kapampangan); Fr. Pablo T. Tiong, O.P., Fr. Benedict Villapa, Fr. Reynor Munsayac, O.P., Jefferson S. Aquino, Bro. Wilhelm Boñon at Korina Carla Targa - Boñon, (Pangasinan); Sr. Mariben M. Espinosa, LGC, at Fr. Cyril Caliba (Waray);

- Sa mga naglaan ng pondong-pananaliksik - ang CBCP sa pangunguna ng ECCCE, iba't ibang Ecclesiastical Territories, UST, at international research grant mula sa Porticus Asia, Ltd.;
- At higit sa lahat, sa mga Katekistang nagpaunlak na ang kanilang buhay ay maisiwalat, masuri, maisalaysay at maikwento sa NCS tulad ng metodong tulang-pananaliksik sa librong ito.

Hindi man namin maisa-isang mapangalanan ang mga libu-libong Simbahang-lingkod na naging instrumental upang mabuo ang librong ito, sigurado po kaming sa pamamagitan ng aming dalanging-pasasalamat, ang Poong Maykapal na po ang maghahatid sa inyo ng biyaya at pagpapala. Amen.

Clarence M. Batan

Abril 7, 2020

Prologo

Katekista, Katekesis, Katoliko

ni **Clarence M. Batan**

Project Lead, NCS 2016-2018

Principal Investigator, NCS 2021: PARI Project

Sa gitna ng *COVID-19 pandemic* na sadyang nagpatigil ng ating mga karaniwang-gawain dulot ng malawakang *Enhanced Community Quarantine (ECQ)*, minarapat ng *NCS 2021: PARI Project Research Team* na ilunsad ang prepublication online draft version ng librong ito upang tugunan ang tatlong mahahalagang dahilan.

Ang unang dahilan ay ang libu-libong mga Katekistang napakinggan na ang mga tulang-pananaliksik sa aming mga research presentation sa buong bansa. Madalas, humihingi sila ng kopya nito para ibahagi sa kanilang kapwa-katekista, mga ka-parokya, kasama sa organisasyon, sa pamayanang kanilang kinabibilangan, at sa kanilang mga kapamilya. Pangako namin na ilalathala namin ito at isasapubliko upang masulyapan nila sa mga taludtod ng mga tula - ang buhay at kahulugan ng kanilang pagiging katekista, at kung bakit sa aming pananaliksik, sila ay itinuturing naming mga natatagong kayamanan ng ating simbahan.

Ikalawa ay ang nakaaantig na mga reaksiyon ng mga unang nakabasa, nakasulyap, nakarinig ng mga tulang-pananaliksik. Samantalang ang *qualitative technique* na ito ay ginagamit na sa ilang disiplina ng agham panlipunan, maraming nagulat na pwedeng gamitin ang porma ng “tula” upang katawanin ang datos mula sa pananaliksik. Tradisyunal na *social statistics* at naratibo gamit ang *coded-quotations* ang una naming ginamit sa presentasyon sa mga katekista. Tanggap at may pagsang-ayon naman ang mga katekista sa mga *research finding* pero mas gusto nila ang mga kwentong hango sa mga *interview* at *focus group* sa likod ng mga numero at *bar charts*. Kaya gamit ang mga literatura, kwento, *codes*, *field notes*, at iba pang materyales, sa maraming pagsubok, sinuri ko ang mga datos, pumili ng mga *codes* upang malaman ang tema ng isang *research finding* na kakatawanin sa iilang piling salita na bubuo sa isang “tula”. Ang tulang ito ay hindi kathang-isip o dulot ng isang inspirasyon. Bagkus, ito ay non-fiction, mula sa datos, mga *codes* at tema ng pananaliksik. Ang buod at kaluluwa ng pagsusulat ng tula ay hindi ang magtago ng kahulugan ngunit upang maisiwalat ang akma at totoong realidad ng sinasaliksik. Na sa iilang piling salita, sa pagpinta ng *research finding*, huhugutin ang mga kulay mula sa datos habang pababayaan ng mananaliksik na ang katotohanan ang mangusap, magsabi, at magpaliwanag sa bawat taludtod ng tula. Ito ang mga tulang-pananaliksik na sa mga katekista ay nagbabadya ng waring bagong metodo ng katekesis. Obserbasyon namin,

mukhang matagal nang naghihintay ang mga katekista na magkaroon sila ng mga bagong *catechetical material* at *module* para mas epektibo nilang harapin ang hamon ng katekesis at new evangelization.

Ang ikatlo at panghuling dahilan ay tungkol sa ating mga Katoliko, partikular tayong mga Katolikong Pilipino. Sa aming pag-ikot sa bansa, sa maraming mga simbahan, madalas una kaming naeengganyo sa ganda ng mga istruktura ng mga katedral at mga bahay-dalanginan. Ngunit matapos naming makausap ang mga katekista, doon namin laging nababanaag ang tunay na “Simbahan”. Ang simbhang may malaking letrang ‘S’, dahil ang mga katekista ay tunay na nagpapamalas ng malalim na kahulugan ng pagka-Katoliko – ang tunay na maglingkod sa Panginoon nang walang bayad, maglaan ng panahon at talento kahit limitado, mag-aral at magturo ng tungkol sa pananampalataya, at hikayatin ang marami na maging bahagi ng isang pamayanang Kristiyano na yinayakap ang mga doktrinang pang-Katoliko. Ang mga katekista ay mahalagang bahagi sa pagbubuo ng Simbahang Katoliko. Mahalagang alagaan natin sila at mas mahalagang matanto kung paanong mas marami sa atin ang susunod sa kanilang mga yapak upang maglingkod din bilang katekista. Dahil bilang mga Katoliko, lahat tayo ay tinatawag na maging katekista.

Hindi po perpekto ang *prepublication online draft* na ito. Bukas ito sa mga pagbabago at suhesyon. Inilathala po namin ito sa ganitong *format* bilang pasasalamat, pagkilala at panalangin sa mga katekista at Simbahang Katoliko sa pagdiriwang ng *Pasko ng Pagkabuhay* sa taong 2020. Ang malaking bahagi ng libro ay isinapubliko online sa labing-isang wika. Ang encrypted PDF files ay *secured*, at maaaring i-download sa www.ncs2021pariproject.com ngunit hindi pwedeng i-print, i-edit o baguhin. Ang anumang pagkakamali ay hindi sinasadya at pananagutan ng may-akda at mga nagsalin. Maaaring ipahatid ang anumang komento o suhesyon sa ncs2021pariproject@gmail.com.

Nawa’y ang handog na ito, ang *KATEKISTA: Mga Tulang Pananaliksik hango sa National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* ay mabasa ng maraming nais malaman ang dahilan kung bakit hanggang ngayon, buhay na buhay pa rin ang pananampalatayang Katolikong Kristiyano sa bansang Pilipinas.

Paanyaya Kwentong-Katekista

ni Bishop Roberto C. "Bobet" Maillari, DD

Chair, CBCP-ECCCE

Bishop, Diocese of San Jose de Nueva Ecija

Simula pa noong 2016, nang muling inilunsad ang National Catechetical Study ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) - Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* na kasalukuyan kong pinamumunuan, naging daan ang pananaliksik na ito upang kilalanin ang mga bayaning Katekista na walang sawang pumupunta sa mga pampublikong paaralan upang magturo ng mahahalagang aral tungkol sa ating Panginoong Hesukristo, sa mga sakramento, at sa marami pang bagay tungkol sa ating buhay-pananampalataya bilang mga Katoliko. Lalo ko pang nakita ang halaga nila kapag naalala ko ang nakakatuwang kwento ng aking mahal na Tatay.

Ang aking Tatay ay ulilang lubos simula pa noong pitong taong gulang siya. Kwento niyang may bahid na lungkot sa akin,

"Anak, hindi madali ang maging ulila, para bang nasa dilim ka palagi dahil walang matandang tumutulong at gumagabay".

Pero waring gumaan ang lahat noong una niyang nakilala ang Panginoon sa pamamagitan ng kanyang Tiyo na isang Katekista. Ito ang masayang alaala ni Tatay sa kanyang unang katekista:

"Ang aking Tiyo ang unang nagturo sa aking magdasal ng *Ama Namin*. Habilin niya sa akin, kapag litong-lito ako at hindi ko alam ang aking gagawin, pumunta lang daw ako sa simbahan, humarap sa altar at magdasal ng *Ama Namin* nang paulit-ulit. At magbuhat noon, kapag ramdam ko ang bigat ng mga problemang aking pinagdaraan, ito ang aking ginagawa – ang paulit-ulit na dasalin ang *Ama Namin*. At walang mintis! Anak, kapag nararanasan ko ang dilim sa akin buhay, lumiliwanag ang anumang suliranin, matapos akong magdasal, at nalalaman ko kung ano ang tama kong gawin."

"At ang isang kalituhan sa aking buhay na labis na nagbigay sa akin ng takot at pangamba ay noong malapit na akong ikasal sa iyong Nanay. Naku, nakaramdam ako nang malaking takot noon dahil sa nangyari sa aking buhay na naulila akong maaga. Naisip kong baka mamatay agad ako at ang aking mapapangasawa. Magiging mahirap ang sitwasyong ito para sa aming magiging mga anak. Ayaw ko silang maging ulila tulad

ko. Dahil dito, nagbalak talaga akong umurong sa aming kasal. Sobrang takot ang aking nadama noon.”

“Pero tulad ng habilin ng aking Tiyong katekista, dumalaw ako sa simbahan at doon, paulit-ulit kong dinasal ang *Ama Namin*. Anak, habang nagdarasal, doon ko nadama ang kapayapaan at nadama ko na gusto ng Diyos na pakasalan ko ang Nanay mo.”

“Yan ang istorya ng simula ng aming pagmamahalan ng iyong Nanay at kayong aming mga anak.”

Sa kwentong ito ni Tatay, nabatid ko ang kahalagahan ng simpleng pagdarasal na natutunan niya mula sa isang katekista. Totoo nga, pabiro ko lang naisip na kung nagpatalo si Tatay sa takot na kanyang naramdaman noon, hindi sila nagkatuluyan ni Nanay. At kung nangyari iyon, wala kami sa mundong magkakapatid. At walang Bobet na magpapari!

Ako din ay may personal na karanasan sa aking naging katekista. Mga Grade 4 ako noon, marahil para mas mapalapit kami sa simbahan, nang narinig kong sinabi sa amin sa klase na,

“Kapag nagpari kayo pupunta sa langit ang inyong mga magulang”.

Parang may kumurot sa aking puso at iyon ang simula ng aking bokasyon, na kung saan, nagising ang pagnanasa kong maging pari. Kaya pagkauwi ko, sinabi ko agad sa aking mga magulang,

“Tay, Nay, gusto ko pong magpari”.

At dahil dito, agad-agad namang binigay sa akin nila Tatay ang pananagutan na mamuno sa pagdarasal ng rosaryo ng aming pamilya.

Kaya pagka-graduate ng Grade 6, na-surpresa ako na nakipag-appointment pala ang aking mga magulang sa dating Rector ng *Mother of Good Counsel Seminary*, ang butihing si Archbishop Emeritus Paciano B. Aniceto, DD, para sa aking intensyon. Nakakatuwang alalahanin na sa aming salu-salong kainan kaharap si Father Rector, tinanong niya ako kung bakit gusto kong maging pari. Agad kong tugon,

“Dahil gusto ko pong pumunta sa langit ang aking mga magulang.”

Nang marinig ang aking kuwento ng isang kaibigang pari na kasama namin sa seminaryo, minsang nagkukuwentuhan kami, agad niyang sinabing,

“Oo nga naman, iyan ang punto talaga ng pagpapari, ang aral ng pagliligtas, unang-una ng ating mga magulang at pamilya.”

Nakagagaan ng loob na isiping noong naging pari na ako, sa lahat ng pagdiriwang ko ng misa, sa maraming pagkakataon, kasama ko ang aking magulang, lalo na si Tatay. Naku gaano mang kalayo ang aking pagmimisahan, si Tatay ang kasama kong naglalakbay. Kasama ko ang aking mga magulang sa aking misyon bilang pari, walang mintis ang kanilang pagdarasal sa aking bokasyong maglingkod sa simbahan. Lalo na noong naging Obispo ako. Sa maraming taon, sila ang kasama kong magmisa, magdasal, at maglingkod sa simbahan hanggang sa mga panahong dinapuan sila ng sakit at panghihina. Hindi nga sila pinaghiwalay agad ng Panginoon, walang naulila sa amin nang maaga taliwas sa takot at karanasan ni Tatay dahil biniyayaan ang aking mga magulang nang mahaba at makabuluhang buhay kapiling kami – ang kanilang unang simbahan.

Sa huling bahagi ng buhay ng aking mga magulang, maraming beses ko silang naipagdasal at napagkalooban ng sakramento ng pagpapahid ng langis sa maysakit. Masakit mang mawala sila sa mundo ngunit hinding-hindi ko makakalimutan ang hindi mabilang na dami ng taong nakiramay noong sila ay namatay. Sa rami ng nagdasal, nagmisa at nakiisa, nasabi ko sa sariling inaalala ang katekistang unang nagmulat sa akin ng aking bokasyon,

“Tama nga ang aking gurong Katekista, pupunta nga sa langit ang mga magulang ko!”.

Ito po ang aking paanyaya sa lahat nang mabibigyan ng pagkakataong basahin at pagnilayan ang librong ito, ang koleksyon ng mga tulang-pananaliksik hango sa mga datos ng buhay ng mga katekista batay sa *NCS 2016-2018* na sinulat ni Dr. Clarence M. Batan na mula sa Filipino ay isinalin sa sampung wika.

Tunay ngang maituturing na kayamanan ng ating Simbahan ang mga katekista, kaya mabuti pong ipagkaloob natin sa kanila ang tamang pagpapahalaga, pagkilala at paggalang. Mabuhay po ang ating mga katekista sa buong Pilipinas!

Nawa’y sa bawat tulang inyong mababasa, isang dasal din ang inyong masambit – para sa ating mga katekista, para sa ating Simbahang Katoliko.

Pagpalain tayong lahat ng Poong Maykapal kasama ng ating Mahal na Inang Maria, Amen.

Panimula

Ang Tulang-Pananaliksik: Sulyap, Suri't Subok sa Sosyolohiya ng mga Katekistang Pilipino

ni **Clarence M. Batan**
Project Lead, NCS 2016-2018
NCS 2021: PARI Project Principal Investigator

***Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.

Pahinungod

Ang Hamon at Yaman ng Pagsasalin sa Proyektong NCS 2016-2018

ni Joan Christi S. Trocio-Bagaipo

Project Co-lead, NCS 2016-2018

Filipino ang pangunahing wikang ginagamit sa gawaing katekesis sa Pilipinas. Ang mga sangguniang ginagamit para sa pagsulat ng mga modyul sa pagtuturo ay mga salin ng orihinal na nakasulat sa English. Ilan sa mga ito ay ang *Katesismo ng Iglesia Katolika* na salin ng orihinal na *Catechism of the Catholic Church* at ang *Katesismo Para sa mga Pilipinong Katoliko* na siya namang salin ng *Catechism for Filipino Catholics*.

Kaugnay ng pagtalakay sa usaping katekesis sa bansa na gamit ang wikang Filipino, dagli nating silipin ang kasaysayan ng pagsasalin sa Pilipinas. Ayon kay Almario (2015) ng *Komisyon ng Wikang Filipino*, “kasintanda ng limbag ng Filipinas ang pagsasalin (p. 67).” Unang nailathala ang akdang isinalin na pinamagatang *Doctrina Christiana* (1593), na naglalaman ng mga dasal at tuntunin ng Simbahang Katolika na kinailangan sa pagpalaganap ng Kristiyanismo sa mga bagong sinakop na kapuluan. Binanggit ni Almario na ito ang “naging sagisag ng misyon at direksyon ng pagsasalin (p. xvii)” sa ilalim ng Rehimeng Espanyol. Dagdag pa niya, “naging masigasig ang mga misyonero sa pagsasalin ng mga akdang Kristiyano tungo sa mga nasakop na wikang katutubo (p. xvii).”

Hindi na bago ang paggamit ng mga sangguniang nakasalin sa wikang Filipino mula sa orihinal na teksto sa larangan ng pananampalatayang Katoliko sa ating bansa. Ito ay alinsunod na rin sa sinasaad sa dokumento ng *Second Vatican Council* na pinamagatang *Sacrosanctum Concilium*. Kinilala ng naturang dokumento ang paggamit ng *Mother Tongue* (MT) o Unang Wika sa Misa, o maging sa pagbibigay ng mga sakramento at maging sa iba pang bahagi ng liturhiya. Sa pagkilala ng MT, hindi maaring makaligtaang banggitin na binigyang diin ng dokumento na ang pagsasalin, na may layong gamitin ang isinalin sa liturhiya mula sa wikang Latin tungo sa MT, ay nangangailangan ng pahintulot ng mga pinuno ng mga teritoryong eklesiastiko (Pope Paul VI, 1963).

Sa loob ng dalawang taon (2016-2018) napatunayan kong tunay na mahalaga ang wikang ginagamit sa katekesis, at higit na mahalaga na naituturo ang pagkakatekesis sa wikang naiintindihan ng mga tinuturuan o ang tinatawag nating *catechized*. Naging mapalad akong mapabilang sa isang grupo ng mga mananaliksik na naatasang gawin ang *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018*, isang pag-aaral sa buhay ng mga

katekista sa ating bansa. Isa sa pinakamatingkad na *finding* ay ang gamit ng MT sa pagtuturo ng katekesis. Maraming mga katekistang nakapanayam namin ay nagsabing ang mga modyul na ginagamit sa katekesis ay nakasulat sa wikang Tagalog o kaya ay sa English. Kung kaya't nang itanong kung anong wika ang nais nilang gamitin sa katekesis kung sakaling magbabago ng mga modyul, marami ang nagsabing mas makabubuti kung ito ay nakasulat sa lokal na wikang ginagamit nilana mas higit naiintindihan ng kanilang mga tinuturuan.

Taong 2017 nang sinimulang gawan ng tulang-pananaliksik ni Dr. Clarence Batan, ang *Project Lead* ng *NCS 2016-2018 Research Team*, ang mga datos na nakalap mula sa mga *survey*, *focus group discussion* at *interview*. At bilang pagtugon sa kahilingan ng mga nakararaming lumahok sa pag-aaral na sana ay maisulat sa kanilang wika ang mga maaaring gamiting materyales sa pagtuturo, sinimulan ang proyektong pagsasalin ng mga tula na nakasulat sa Filipino, patungo sa iba't ibang wika. Ang layuning mas mailapit ang kwento sa mga nakaranas nito sa pamamagitan ng pagsulat nito sa kani-kanilang wika ay naayon sa nakuhang *finding*.

Sa librong ito, ang mulaang wika na Filipino ay naisalin sa sampung natunguhang wika; ang Bikol, Bisaya, Ibanag, Ilocano, Hiligaynon, Kapampangan, Pangasinan, Waray, English at Español. Ang mga tagasalin ay aming nilapitan namin, pinaliwanagan ng proyekto, lahat, ginawa ang pagsasalin nang bukal sa kanilang loob bilang mga volunteer. Lahat ng mga tagasalin ay bahagi ng *catechetical ministry* o akademya kaya't batid nila ang gawaing-katekesis.

Para sa librong ito, ang pagsasalin ay isang subok sa gawaing naglalayong mas ilapit ang mga isinulat na tula sa hinuha at kamalayan ng mga totoong nakaranas ng mga kwentong isinatula. Dahil ito ay isang pagtatangka, may mga hamon itong kinaharap.

Tatalakayin ng bahaging ito ng libro ang mga hamong kinaharap sa pagsasalin ng tula. Ako bilang kasama sa buong proseso ng pag-aaral ng *NCS 2016-2018*, mula sa pagbuo ng konsepto nito, sa pagbalangkas ng mga gabay-tanong, hanggang sa aktwal na pangangalap ng datos at pagbabalik ng mga *finding* sa mga katekista.

Habang binabasa ko ang mga tula sa mulaang wika, nagiging buhay ang mga kwento. Nung binabasa ko ang mga salin, lalo't iyong aking naiintindihan, tulad ng Bisaya na aking Unang Wika, at Hiligaynon na isa sa mga pangunahing wikang ginagamit namin sa bayang aking kinalakhan, nakita at naramdaman ko, na naging madali ang gawaing pagsasalin, na hindi alintana ang mga teknikal na aspeto ng disiplina, sapagkat nasa kamalayan ng tagasalin ang dalisay na layuning mas maintindihan ng mga

katekista, ng mga tinuturuan at maging ng mga lider ng gawaing kateketikal dito sa ating simbahan ang totoong nangyayari sa estado at pagsasagawa ng katekesis sa ating bansa. Ngunit, tulad ng anupamang gawain, may mga hamon ding kinaharap ang pagsasalin ng mga tulang pananaliksik. Ibabalangkas ng bahaging ito ng libro ang dalawang pangunahing hamon; una, ang kaibahan ng mulaang wika at ang tunguhang wika at ikalawa, ang mga hamong teknikal tulad ng pagsusukat at pagtutugma at ang pagsasalin ng mga katawagang teknikal sa gawaing kateketikal.

Bibigyang diin naman ng bahaging ito ng libro, na bagaman may mga hamon, tunay na may dalang yaman ang pagsasalin ng mga tulang pananaliksik. Tunay na maipagmamalaki ng proyektong ito ng pagsasalin ang pagkakaroon ng matibay na patunay na magbubunsod sa mga pinuno ng mga gawaing kateketikal ng ating simbahan ang paglapit ng mga modyul at materyales na ginagamit sa katekesis sa panlasa, kamalayan, at mundo ng mga katekista at ng mga tinuturuan nito.

Mahalaga ang wika sa pagpapalalim ng ugnayan kay Hesus na pangunahing layon ng katekesis (CT5). Sa epektibong paggamit nito, mas naisasabuhay sa lipunang ginagalawan ng mga katekista kasama ng mga naturuan nila ang pagpapatuloy ng misyong ipalaganap ang *Mabuting Balita*. Ang pagtingin na ito sa kahalagahan ng Unang wika sa katekesis ay binigyang diin ni Pope Francis sa kanyang Apostolic exhortation na *Evangelii Gaudium* (EG), kung saan nabanggit niya ang halaga ng Unang wika o Mother Tongue sa pagpapalalim ng pananamplataya. Aniya,

“... This language is a kind of music which inspires encouragement, strength and enthusiasm” (EG 139).

****Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.*

Mga Sanggunian

Almario, V. (Ed.). (2015). *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin*. Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Dryden, J. (2015). Hinggil sa Pagsasalin. In V. Almario (Ed.), *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin* (V. Almario, Trans., pp. 1-12). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Pope Paul VI. (1963). *Constitution on the Sacred Liturgy Sacrosanctum Concilium*. Retrieved April 4, 2020, from Vatican. Va: https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_en.html

Sy, J. (2015). Mga Hamon sa Pagsasalin sa Nanyang Piaoliuji ni Bai Ren. In V. Almario (Ed.), *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin* (pp. 201 - 209). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Kapampangan

DING POESIANG- PANANALIKSIK

Paskung Katekista K2 ■

Pamasayi K3 ■

Bakit Ela Bisang Simba Ding Anak? K4 ■

Katekistang-Susuyu K5 ■

Lider-Kateketikal K6 ■

Dalan Ning Krus Ning Katekistang Talasuyu

I Apunan K8 ■

II Getsemani K9 ■

III Sanhedrin K10 ■

IV Koronang Suksuk K11 ■

V Krus K12 ■

VI Pangasubsub K13 ■

VII Simon Sirineo K14 ■

VIII Pamisalubung K15 ■

IX Pangapaku K16 ■

X Dimas K17 ■

XI Panabilin K18 ■

XII Kamatayan K19 ■

XIII Pangakutkut K20 ■

XIV Pamanyubling Mie K21 ■

Guia King Pamanuru K22 ■

Paskung Katekista

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ngening Pasku
Atin Kung bayung
Kwentu. ■
Tungkul ya karing
Bayani ning Santa Iglesia
Susuyu
Tuturu at Magsakripisyo
Ban deng iyatad
Ing kwentu nang
Kristo. ■

Alang bayad
Magsakripisyo
Para king atlung pulung
Minutu. ■
Gamit mu ing timan
At dakal
A sikanan lub
Ban deng iyatad
Ing kasalpantaynan
E para king sarili
Nune para king
Santa Iglesiang
Pacamalan. ■

Ila ding Katekistang
Minunang tinuru
Kanku
Tungkul king ulaga na
Ning Pasku. ■

Ila ding katekistang
Mitampuk king
Tune nang diwa
Ning kapagmasusian. ■
Ila ding parul
Na ing karelang kinang
Babie ningning
Karing balang metung
A karelang tiruanan
Mipamalinawan. ■
Na ing Pasku
Tungkul ya kang Kristo. ■

Salamat karing Katekista. ■
Salamat king Paganaka. ■

Mateo 2:9

*"Caibat deng pekiramdaman
ing ari, meco na la. Cabud-abud,
itang talang ikit da king Aslagan
migpasiuna ya karela, angga na
king memandal ya caras na tulid
ning lugal a nung nu ya carin
ing anak."*

Pamasayi

*Neng Clarence M. Batan
Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu*

Pagmasdan kula ding makatipun
Ding anak a magulu
Maingye karin king kwartu. ■

Menahimik la, mengurus lang
Agnan-agnan, at pengadian ing Bapu Maria
Kabang tatalnan, rosaryng karelang daralan. ■

Karin king marayung baryu
Milya ing laut ibat king pisamban
Katedral ning kasalpantayanan. ■

E menaral, nune midake
Karing aral ning Santa Iglesiang mal
Ni e menayang kabayaran. ■

Uling alang bayad ing pamagsilbi
Bukud mu king pamasayi
Babakalan ing lugud ning Dios. ■

Mateo 19:14

*"Dapot i Jesus nganang sinabi,
'Paburen yong lumapit canacu
ring anac, e yu la babaualan,
uling ing cayarian ning banua
para caring anac yang anti
careti."*

Bakit Ela Bisang Simba Ding Anak?

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Metung a katekista ing midake
Tungkul karing anak a pagtiyagan
A kayang tuturuanan
Karing kwentu
Tungkul king Dios
Tungkul king Santa Iglesia. ■

Metung a pengari ing midake
Tungkul karing kayang anak
A mangasias a balangidngid
King bale
Alang galang karing mangatua
E intresadu king pamanyimba

Metung yang anak ing megkwentu
Tungkul king kabilyan
Ning pamilya nang kaluguran
Ding pengari na pane lang
mipapate
Ding pengaring e mikaintindi
pilubluban

Inyang kitnan ne ning katekista
Ing anak, "O bakit eya bisang
simba?
Pekibat na, kabang tutulu ya lua
E no man kasi sisimba,
Ilang e maging pengari ning
Kasalpantayanan. ■

Kiyak at tangis ning katekistang
Megpumilit mangumbinsi
Karing anak a matutuliru keti yatu
"Lupang katekesis karing pengari,
Ing karing anak ing magpatutu

"Tungkul king kasalpantayanan,
Tungkul king Santa Iglesia
Tungkul kang Kristo,"
Pabulung nang dalangin
Ning Katekista
Kabang pagmasdan ding anak
A tatalnan ding pengari
Palual king bisitas
Misan king paruminggu
Lugar ning katekesis. ■

Lucas 2:41-42

*"Balang banua pupunta la
Jerusalem ding pengari nang
Jesus para king fiesta ning
Pascua. Canitang labi neng
aduang banua edad i Jesus,
sinuba la Jerusalem at tinagun
king fiesta antimo ing sadia"*

Katekistang-Susuyu

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ing pamag katekista
Anti ya mong kanta,
Ning balang letra
Matimyas a sunis,
Ing balang galo
At kumpas ning isip
Para la king Dios
Uli ning panatang
Lubus king lambing
King balang tiruanan
Ning Indung Santa Iglesia. ■
Ing kasuyuan ya ing entrada
Anggang ing pamupus
Manatili king panamdang
Ing midalit king kanta
Ing katekistang -talasuyu
Kapanayan ning Santa Iglesia. ■

Tagapangtanggul
Ning kasalpantayanan
At lugud
Ya ing sandatang – daralit!

Para king Dios,
Para king Santa Iglesia,
Para king bansang
Pilipinas. ■

Lucas 1:46-48

*“At i Maria ngana: Pupurian
neng e mu nanu ning caladua
cu ing Guinu, at metula ya
ing espiritu cu king Dios a
talapagligtas cu; uling genaca
na ing calaban na nining keang
alipan; ulinita, manibat ngeni
ausan da cung nuan ding sablang
dayi.”*

Lider-Kateketikal

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ing maging lider
King kasuyuan kateketikal
Anti ya mo waring tuntunan
Karing sakramento:
Umpisa king binyag
Ing pamananggap king
Pengakung manimuna
Eukaristiyang misyun
Nyang pidakadakayan
Ya ing mamie kasngawan
Karing egana-ganang
kabagsubukan
Atin pamagsadya king
pamangumpisal,
Pamananggap king keinan
Pauli ning obrang
Kateketikal, wari
Masakit at seryosu –
Antimo ing pamangumpil
Na saup at kalinga
Kaul at pamanantabe
Ibat king Banal a Espiritu

Ing lider kateketikal
Propeta ya't pari
King balang penandit
Katekesis ing lambing
Antimo karing mikalugud
Pamiyaptasan pusu
Turu ning Santa Iglesia
Kristong liguran. ■

King bandang tauli
Mapagal man, o
Mangaina lub
Dala-dala ne pa rin
Ning lider – kateketikal
Ing sagradung laru
A potang maglanya
At masuyung linyan,
Mangainang kasalpantayanan
Mibalik ing tula at bie
Uli ning kasuyuan
Anting lider-kateketikal
Mayubu at alang angga. ■

Juan 1:14

*“Ing Amanu meging tau ya,
at mibiebie ya busal tamu, at
ikit tamu ing keang camalan,
camalan a mangaintulid mung
bucud caya, antimong bugtung
nang Anac ning Ibpa, mipnung
lugud at catapatan.”*

*Dalan Ning Krus Ning
Katekistang Talasuyu*

I Apunan

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Mengasdan la ding sabla
Inyang kabang mag-apunan
A kayang sidya,
Migsalita ya ing Ima –
Makatiman, at sabik
King desisyun nang turung pasibayu
Antimo kanita. ■
Ing gawan nang pasibayu
Ing propesyung buri na
Maragul responsibilidad
Misyun king Santa Iglesia,
Ing maging katekista. ■
E no man mebigla
I Tatang at ding anak
“E mu kami sana
Kakalinguan at lilele.” ■
Pekibat ning Ima
“Ali naman, Sinta ko
Ikayu pa rin, ing mumuna
A kakung pakibatan.” ■
Tiniman la ding sabla
King apunan a manyaman
At kaibat dang mengan
Menampil, menos
Iti ing mumunang
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu,
Marangal a sakripisyu. ■

1 Corinto 11:23-24

*“Pablasang ing tinggap cu king
Ginu, at binie cu naman naman
kecayu, anti keni: king ing Ginung
Jesus, canita mu ring benging
mipanganiaya ya, dinamput yang
tinape, at pesalamatan ne king Dios
at pimirasu ne, at nganang sinabi,
‘Iti ya ing canacung catauan a
midaun para kecayu; daptan yu iti
bilang capigaganacan canacu.”*

II Getsemani

*Neng Clarence M. Batan
Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu*

Bayu pa misabak
King amun ning katekesis,
I Ima dinalo ya
King balang – dominggung
pamagsane,
Tugkul king biblia
Karing dokumentong – katesismo
Ding Katolikong – Kristiano
At Katolikong Pilipino
E makanyan kasaguli
Ing misan pa makiramdam
King paring katekista
At kateketikal – director
Uling masakit palang
Ituru lang masalese
Ding turu ning Santa Iglesia. ■
Antimo ing pamanalagin
Nang Jesus king Getsemani
Atin kasakitan king pamagsane
Ban mikamalalam a beluan
A tune mung adake
Iti ing kaduang Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Lucas 22:42

*“Ibpa, ngana, nung burian mu,
idayu me sa cacu ing caliz a iti.
Macanian man, aliua ing caburian
cu nune ing caburian mu ya ing
matupad.”*

III

Sanhedrin

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Inyang masaya neng tinggap
I Imang-talaturu –
Ing bayung katekista,
Ing kayang katuldwanan
King eskwelang pang-publiko,
Pigsadyan ne ing aldo
Dumalo king eskwela
Ing marap king prinsipal
Ban kwanan ing iskedyul. ■
Apat lang pipamilinan
Abak a maranun
Pilatan ning rises
Kaibat ning paughtuan
O bayu ing pamanuli. ■
Kalupa nang Jesus
King arap ding Sanhedrin
Ing mapagkumbabang palad
Arapan ding mayupaya
Ing e na ka tumutul
Ban misundu ing misyun
Maski nanung oras
Pamamie katesismo matupad. ■
Iti ing katlung
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Marcos 15:1

*“Cabucasan, abac a maranun, ding
pamuntuc a pari mipulung la cambe
ring macatua ampon escribas, nanu pa
ta, ing cabilugan Sanhedrin; pepagapus
de i Jesus, liual de at pepayatad de cang
Pilato.”*

IV Koronang Suksuk

Neng Clarence M. Batan
Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

King mumunang pangasabak
Bitbit ku ing saya
King balang aldo
Ning misyung Katekesis
Karing anak a makulit
Dapot king pamaglabas ning panaun,
Apansin ning katekista
Ing ditak-ditak mawawala la
Interes king pamakiramdam
Ding anak a ating bayat
Karing mata dang malumbe
Uling ing karelang bie
Anti la mong mangayasiwas
Karing problema king bale
E la sisimba ding pengari,
Ala lang obra,
Kawani, e kasal. ■
Antimo wari ing katekista
Pitunganan deng koronang suksuk
At tinarak ing puso,
Antimo waring e sapat
Ing beluan karing sakramento
King lipunan a nu la mabibie
Ding anak a tuturuanan
King katekesis a kailangan
Iti ing kapat
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Mateo 27:29

"Ding sundalus nang Pilato linub de i Jesus king palacio ning gobernador at ing cabilugan a tapuc migpadurut ya caya. Licas da caya ing imalan na at pepasuluran deng balabal a cule escarlata. Caibat ginaua lang corona king sucsuc a linico ra at pinutung de caya; pepatalanan deng metung a timbu king gamat nang uanan; caibat samba siclaud la king arapan na at pitaru-taru de, at ngarang sinabi, Luid ya ing ari da ring Judios"

V

Krus

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

King aldo-aldo atin krus
A dala-dala ning katekistang
Susuyu king Santa Iglesia. ■
Ibat king bale
Tungkulan a kayang gagampanan
Ban agad apuntalan
Ding anak a manenaya
Karin king eskwela
Makaratang ne man
Maski ing pamasaha kulang,
Makagawa namang paralan
Maski ing panyaling tisa
At papel a gamitan
Katekista ing tuturing. ■
Maski nanung alaga
Nanu mang sabyang kalokwan,
At alang lohika. ■
Anti mong kasakitan
Sakripisyo at pasakit
Pamananggap king krus
Misyun ning katekesis
Iti ing kalimang
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyo. ■

Mateo 16:24

*Caibat, sinabi nang Jesus caring keang
alagad, Nung bisa yang tuki canacu
ing ninu man, sucat neng pusanan ing
keang cruz at tuki ya cagulutan ku."*

VI

Pangasubsub

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Pauli ning sakit at pagal
Atin pamikatagun
Ding katekista mibabatbat la
Sasakit, mimina lub
Mayyalipusta. ■
Panyiran ding kakaluguran
Ausan dang magkakarelihioso,
Paratangan deng misdan
Taliwas ing bie
Karing tuturu nang anak
Bilang katekista
Tutu ing keinan
Iti e biru,
Nune realidad ning bie
Potang milalako sikanan
King egana-gana
Ipa-Dios, ing Guinung Mayupaya!
Iti ing kanam a
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Isaias 53:5

*“King camatutuanan, metandus ya
pauli ra ding capanialangsangan tamu,
melunu ya pauli ra ding kecatamung
casalanan. Ing parusang digpa caya
migdalang capayapan kecatamu king
capamilatang da ring late at sugat a
tinggap na, kinayap tamu.”*

VII

Simon Cireneo

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

King panaun a pamangailangan
King obrang-Katekesis
Dakal lang Simon Sirineo –
Ding mangayap a tau
Karing katekista sasaup
Umpisan me karing Tatang
At aliwa pang kayabe
Na abala king bale,
Ban libring iyatad
I Ima a katekista
King nanu mang pamitipun
At libri mu ring dakitan
Kayari ning pulung. ■
Pati na ring kayabe na
Ding kalupang Katekista
Ding kumare't kakaluguran
Makasadyang pautang
Maski maluat ing pamamayad
Iti ing misteryu ning misyun
Nung bakit e na alakwan
Ing panga-katekista
Ning talaturu a Ima
Iti ing ka-pitung
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Marcos 15:21

*"Pinilit de ing metung a lalabas ibat
king barrio, i Simon a tau Cirene,
tata ra di Alejandro at Rufo, ba neng
pusanan ing cruz nang Jesus."*

VIII

Pamisalubung

*Neng Clarence M. Batan
Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu*

Ing maging katekista
Maski puru sakripisyu
Magdala yang tula
Uli ning misyun a pinili. ■
Dakal ka akakasagana
A pane mangutang,
Inyasat ustung pakibat
Dapat atin yang makasadyang pakibat. ■
Kapilan ing binyag?
Kapilan ing kasal?
Ninu ing papangumpisal?
Ing kumpulan kapilan?
Nukarin da idalan ing prusisyun?
Bakit ala yu ing Pari?
Nukarin ya ing Pari?
Atin yang kasal ing Pari?
Malyari ing atin pabendisyon
Maski mag-siesta ya ing Pari?
Deti ngan impormasyon la
Waring ila pakibatan
Ning katekistang pane
Laman ning pisamban
Iti ing ka-walung
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Lucas 27:28

*"Belicdan nong Jesus, at ngana
carela, e yu cu tatangisan, bagcus ing
tangisan yu ing sarili yu ampon ding
anac yu."*

IX

Pangapaku

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Makapaniglo ing darala

Babie ning makapakung Jesus

King balang pamitipun

Ding misyunaryung katekista. ■

Simbulu ning pamangurus

King Ibpa, king Anak

At Banal a Espiritu. ■

Paganaka na ing sakripisyung

Pamanatbus king kasalanan

Ing lubid a gagapus

Pitlud ning lugud,

Kipnuan ning lugud

Maspak la man din uyat

Ban ing daya magreklamu

Magalsang payapa,

Alang mua,

Puru lugud

Ning pinaku rang Kristo

Ing buud ning katekesis. ■

Iti ing ka-siyam a

Dalan ning krus

Ning katekistang-talasuyu

Marangal a sakripisyu. ■

Mateo 27:31

*"Iniang ticnangan deng pitaru-taru
, licas de caya ing imalan a cule
escarlata at pepasulud dang pasibayu
caya ing imalan na, at caibat liual de
ba ra neng ipacu king cruz"*

X Dimas

Neng Clarence M. Batan
Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ninu wari kekatamu
Ing e mapanako?
Na karetang pinandit
Dapat sana
King Dios la makaparikil. ■
Ninu wari kekatamu
Ing e mapanako?
Karing timan at tula
Ding anak a sabik
Karing turu ning Santa Iglesia
Ninu wari kekatamu
Ing e kepanakawan?
King opurtunidad kateketikal
King balang pamandalo
Karing bisitas at katedral,
King homilya ning Pari
At ning Obispo,
King simpling pamananggap
Karing kaparang-Katoliko,
Karing “prayer meetings”
Na pane tatagunan. ■
Karing pamikatagun sana
Panamdaman taya i Kristong
Malapit, antimo wari atiu ya
siping
Ban king saguli mung pinandit
Makipagkwentu
Swerti ya pin i Dimas

Uling malapitan
Neng akasabi i Kristo
Magkasakit ya mang
mengamanu
King pangakung alang
kapupusan
Pauli ning kapanisian a
magbayu. ■
Ing katekistang magbayu
Tapat king misyun
Iti ing kapulung
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Lucas 23:42

*“At nganang sinabi cang Jesus, ‘Jesus,
ganacan mu cu sa potang miras na ing
pamag-ari mu.’”*

XI

Penabilin

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ing maging katekista
Tiwala yang miyabie
Panabilin yang dala-dala
Maulang pakibatan
Ban manatili yang mabie
Ing aral ning ebanghelyo
Ding balang kwentu ning biblia
Ding balang mtututurng
tradisyun
Ding balang istorya ning
Kabanalan
Kayantabe ing lingap
Ning Apostol, I Juan
Ing malugud kang Jesus
A kayang kaluguran. ■
At dala-dala na ing pamaglugud
Nang Maria a kekatamung Indu
A mipmu king lumbe
Ing pusung-mesugat
King kasakitan ning Anak
Matimpi nang asaksian. ■
Kang Maria ne penabilin
Jesus, ing Santa Iglesia
King panaung milalako
Ing egana-ganang pag asa
Potang milalako ing kapanayan
Ning bie keti yatu. ■
Ding katekista maka-Maria la
King rosaryo magsantung la
King mapilit a lipunan

Katesismo ya ing maging sunis. ■
Iti ing ka-labing metung a
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Juan 19:26-27

*"Iniang i Jesus ikit ne i ima na at ing
alagad a pacamalan na macatalacad la
carin, ngana cang ima na, 'Babae, oyan
ing anac mu.' At king keang alagad,
ngana, 'Oyan ing ima mu.' Manibat
king horas a ita inampun ne ning
alagad king pabale-bale na."*

XII Kamatayan

*Neng Clarence M. Batan
Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu*

Pilang basis yang pibubulayan
Ing kamatayan nang Jesus
Ding katekistang-talasuyu. ■
Ing krus a aldo-aldo
A karelang pupusanan
Para king misyung
Adake de ing aral
Nang Kristong sinubling mebie. ■
Dapot king kamatayan
Ning Guinung Jesu-Kristo,
Iti atin yang aral –
Na ating kapupuntalan
Anti mo waring kamalayan
Atin takdang kapupusan,
At ing kekatamung kayaduanan
King tauling pinandit
Matalik yang kaulan
Ing pangakung akayabe ya
King mipangakung kayarian
Uling metupad na
Ing tauling misyun
Na atin pamipasalamat!
Iti ing ka-labing aduang
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakrispisyu. ■

Juan 19:30

*"Iniang i Jesus asimsim na itang alac a
maslam ngana, 'Metupad na!' At dicu
ne ing buntuc na, dinaun ne ing keang
espiritu."*

XIII

Pangakutkut

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ing bie ning katekista
Sasabian da ring keraklan,
Mipnung saya
Tulang mig-uyat
King laus-lub
At tapat a kasuyuan
Ing kasalpantayanan yang bosis
Ing pamagmalasakit yang siwala
Ing pamagmasabal yang tonu
Ing lugud yang sunis. ■
Inyang mikutkut ya I Jesus
Bilung na
Katekistang-talasuyu,
Na king kayang pamanahimik
King kayang pansamantalang
pamanudtud
Kilub ning atlung aldo king
dalumdum-
Midalit lang kapurian
Pamisalamat, at mibule
At migpakatatag, at menalig
King nanu mang suliranin
Dalumdum, pangakung
Bie at sala. ■
Iti ing ka-labing atlung
Dalan ning krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Mateo 27:59-60

*"Kinua neng Jose ing bangke at binalut
ne king metung a bayung ulas a linen.
Binili ne king sarili nang pantion, a
cababayuan na pa mung pepalukib
king batu. Caibat, peparagus ne ing
maragul a batu bilang peca tacap ning
cutcutan at layun neng minuli."*

XIV

Pamanyubling Mie

Neng Clarence M. Batan

Kepampanganan neng Charles Henry C. Espiritu

Ing pinili dang misyun
Ing maging katekista
Pero ing katutuanan-
Maingat nong pinili
Ning Guinung mayupaya
Ban lang sumaup
King matiyagang pamanyese
King Santa Iglesiang kaluguran. ■
Biyang ing malumbeng
kasalpantayanan
At paulit-ulit
Alang patnang manabilin
Karing importanting aral
Tungkul king pamagsadya
King panibayung pamanyubling-mie
Ding katekista ilang kayamanan
Ning kekatang Santa Iglesia. ■
Iti ing ka-labing apat a
Dalan ing krus
Ning katekistang-talasuyu
Marangal a sakripisyu. ■

Mateo 28:6

*“Ala na yu keti, uling sinubli neng
mebie, antimo ing sinabi na canita pa.
Meco keni, lauan ye ing pibilianan da
caya.”*

Guia King Pamanuru

Konseptu neng Ma. Cecilia L. Balajadia at Clarence M. Batan

Poesiang-Pananaliksik

Guiya-Biblia

Kutang-Pamigunan

Paskung-Katekista

Mateo 2:9
"Caibat deng pekiramdaman ing ari, meco na la. Cabud-abud, itang talang ikit da king Aslagan migpasiuna ya karela, angga na king memandal y acaras na tulid ning lugal a nung nu ya carin ing anak"

☞ *Ninu ding tuturing mung meging batuin o tala na minantabe keka ban meng akilala i Jesus?*

Pamasayi

Mateo 19:14
"Dapot i Jesus nganang sinabi, 'Paburen yong lumapit canacu ring anac, e yu la babaulan, uling ing cayarian ning banua para caring anac yang anti careti"

☞ *Meging dalam ka o instrumento para mipalapit la ding anak at kayanakan kang Jesus?*

Bakit Ela Bisang Simba Ding Anak?

Lucas 2:41-42
"Balang banua pupunta la Jerusalem ding pengari nang Jesus para king fiesta ning Pascua. Canitang labi neng aduang banua edad i Jesus, sinuba la Jerusalem at tinagun king fiesta antimo ing sadia."

☞ *Akakayabe ta la pa ba ding kekatamung pengari king pamanyimba?*
☞ *Bilang pengari, adadala ta la pa ba ding kekatamung anak king pisamban?*

Katekistang-Susuyu

Lucas 1:46-48
"At i Maria ngana: 'Pupurian neng e mu nanu ning caladua cu ing Guinu, at metula ya ing espiritu cu king Dios a talapagligtas cu; uling genaca na ing calaban na nining keang alipan; ulinita, manibat ngeni ausan da cung nuan ding sablang dayi."

☞ *Kawangis ning pamamie nang kapurian Maria, asabi tamu kaya na ing bie tamu metung yang kapurian king Dios?*

Lider-Kateketikal	Juan 1:14 “Ing Amanu meging tau ya, at mibiebie ya busal tamu, at ikit tamu ing keang camalan, camalan a mangaintulid mung bucud caya, antimong bugtung nang Anac ning lbpa, mipnung lugud at catapatan”	☞ <i>Akakatagmu taya ba ing Dios king pamananggap tamu karing ritual a Sacramento?</i> ☞ <i>Maging mabie ya bang larawan nang Jesus ing bie tamo?</i>
--------------------------	---	---

Dalan Ning Krus Ning Katekistang Talasuyu

I Apunan	1 Corinto 11:23-24 “Pablasang ing tinggap cu king Ginu, at binie cu naman naman kecayu, anti ken: king ing Ginung Jesus, canita mu ring benging mipanganiya ya, dinamput yang tinape, at pesalamatan ne king Dios at pemirasu ne, at nganang sinabi, ‘Iti ya ing canacung catauan a midaun para kecayu; daptan yu iti bilang capigaganacan canacu.”	☞ <i>Makasadya tamung idaun ing kekatamung bie para ing ikakayap da ring aliwa?</i>
----------------------------	--	--

II Getsemani	Lucas 22:42 “lbpa, ngana, nung burian mu, idayu me sa cacu ing caliz a iti. Macanian man, aliua ing caburian cu nune ing caburian mu ya ing matupad.”	☞ <i>Makananu tang makapagsadyang gawan ing kaburian ning Dios kalupa nang Jesus?</i> ☞ <i>Bilang katekista, mangadi tamung kalupa nang Jesus?</i>
--------------------------------	--	--

III Sanhedrin	Marcos 15:1 “Cabucasan, abac a maranun, ding pamuntuc a pari mipulung la cambe ring macatua ampon escribas, nanu pa ta, ing cabilugan Sanhedrin; pepagapus de i Jesus, lual de at pepayatad de cang Pilato.”	☞ <i>Pilan besis ta neng penindigan ing kekatamung kasalpantayanan king arapan da ring aliwa?</i>
---------------------------------	---	--

IV
Koronang Suksuk

Mateo 27:29

"Ding sundalus nang Pilato linub de i Jesus king palacio ning gobernador at ing cabilugan a tapuc migpadurut ya caya. Licas da caya ing imalan na at pepasuluran deng balabal a cule escarlata. Caibat ginawa lang corona king sucsuc a linico ra at pinutung de caya; pepatalanan deng metung a timbu king gamat nang uanan; caibat samba siclaud la king arapan na at pitaru-taru de, at ngarang sinabi, Luid ya ing ari da ring Judios!"

☞ *Makasadya ku bang arapan ding anggag pasakit a delanan nang Jesus king pamanupad na king kaburian ning Dios?*

V
Krus

Mateo 16:24

"Caibat, sinabi nang Jesus caring keang alagad, Nung bisa yang tuki canacu ing ninu man, sucat neng pusanan ing keang cruz at tuki ya cagulutan ku."

☞ *Kapialn ka megdesisyun ing tukian me ing Guinung Jesus?*
☞ *Kumusta ing pamamusan mu king kayang krus?*

VI
Pangasubsub

Isaia 53:5

"King camatutuanan, metandus ya pauli ra ding capanialangsangan tamu, melunu ya pauli ra ding kecatamung casalanan. Ing parusang digpa caya migdalang capayapan kecatamu king capamilatang da ring late at sugat a tinggap na, kinayap tamu."

☞ *Atin bang pamikatagun ing mesubuk at mibatbat ku king kasalpantayanan king Dios?*

VII
Simon Cireneo

Marcos 15:21

"Pinilit de ing metung a lalabas ibat king barrio, i Simon a tau Cirene, tata ra di Alejandro at Rufo, ba neng pusanan ing cruz nang Jesus."

☞ *Atin bang pamikatagun king ika meging kang Simon Cireneo?*

VIII Pamislubung	Lucas 23:28 “Belicdan nong Jesus, at ngana carela, e yu cu tatangisan, bagcus ing tangisan yu ing sarili yu ampon ding anac yu.”	☞ <i>Makananu ka kasadya ban ituru ding Katutuan ning Kasalpantayanan?</i>
IX Pangapaku	Mateo 27:31 “Iniang ticnangan deng pitaru-taru, licas de caya ing imalan a cule escarlata at pepasulud dang pasibayu caya ing imalan na, at caibat liual de bar a neng ipacu king cruz”	☞ <i>Makananu ka kasadyang idala ding pasakit king kekang pibale-bale, king komunidad at king pisamban?</i>
X Dimas	Lucas 23:42 “At nganang sinabi cang Jesus, ‘Jesus, ganacan mu cu sa potang miras na ing pamag-ari mu.’”	☞ <i>Atin bang pamikatagun ing menako kung oras o panaun ban keng iyatad ing Amanu ning Dios?</i>
XI Panabilin	Juan 19:26-27 “Iniang i Jesus ikit ne i ima na at ing alagad a pacamalan na macatalacad la carin, ngana cang ima na, ‘Babae, oyan ing anac mu.’ At king keang alagad, ngana, ‘Oyan ing ima mu.’ Manibat king horas a ita inampun ne ning alagad king pabale-bale nan.”	☞ <i>Tuturing ke ba i Maria bilang kanakung Indu?</i>

**Poesiang-
Pananaliksik**

Guiya-Biblia

**Kutang-
Pamigunan**

**XII
Kamatayan**

Juan 19:30
“Iniang i Jesus asimsim
na itang alac a maslam
ngana, ‘Metupad na!’
At dicu ne ing buntuc
na, dinaun ne ing keang
espiritu.”

☞ *Magkulang o
kawawalan ku
bang kapanayan
o pagasa neng
daranas kung
kasakitan o
kaligaligan?*

**XIII
Pangakutkut**

Mateo 27:59-60
“Kinua neng Jose ing
bangke at binalut ne
king metung a bayung
ulas a linen. Binili ne king
sarili nang pantion, a
cababayuan na pa mung
pepalukib king batu.
Caibat, peparagus ne ing
maragul a batu bilang
peca tacap ning cutcutan
at layun neng minuli.”

☞ *Kakapit ku ba
king kakung
kasalpantayanan
potang daratang
ing pasakit at
kaligaligan king bie
ko?*

**XIV
Pamanyubling Mie**

Mateo 28:6
“Ala na yu keti, uling
sinubli neng mebie,
antimo ing sinabi na
canita pa. Meco keni,
lauan ye ing pibilianan da
caya.”

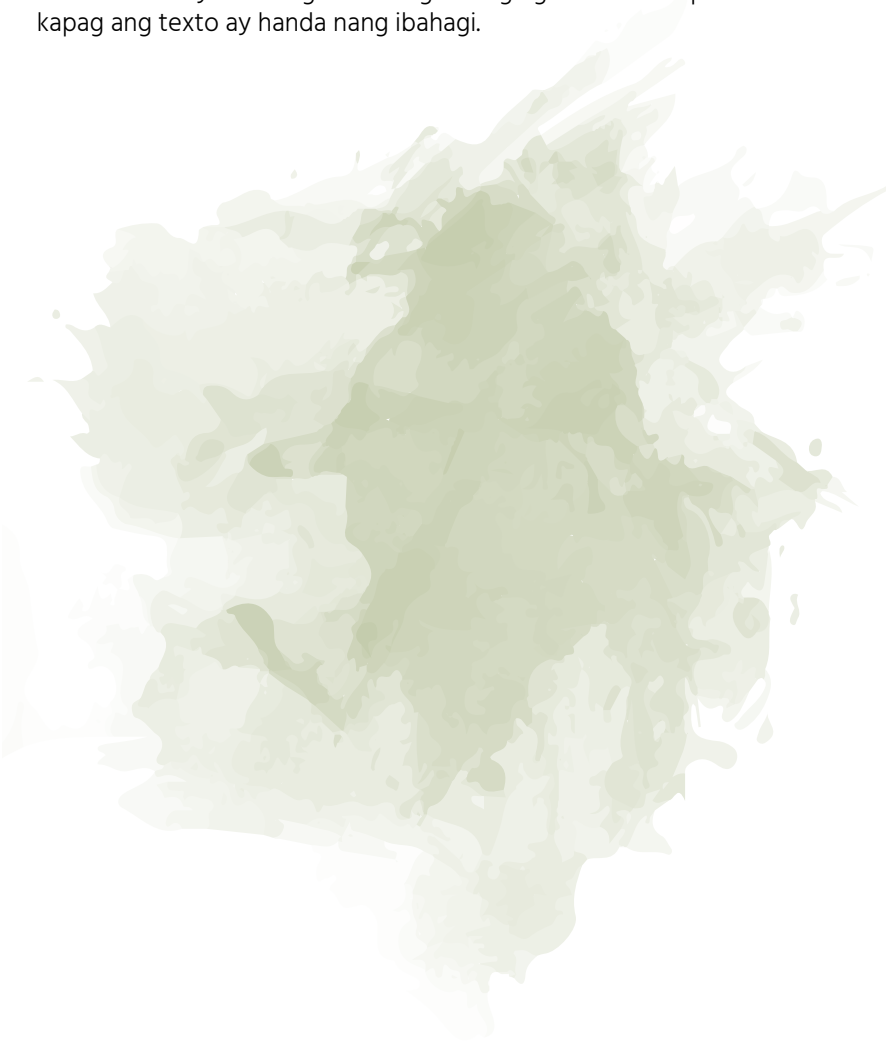
☞ *Makananu kalalam
ing kanakung
kasalpantayanan
king Guinung
Sinubling Mebie?*

Epilogo

Ang Yaman at Mga Hamon ng Katekistang-Lingkod

***Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.

MGA TAGASALIN

BIKOL

- **Erlinda Balaora**, katekista mula sa *Diyosesis ng Sorsogon*.
- **Ma. Danielle Villena**, nag-aral ng Sosyolohiya sa *University of Santo Tomas*, at multimedia officer ng *NCS 2021: PARI Project*.

BISAYA at HILIGAYNON

- **Fr. Nelson S. Plohimon, OAR**, lider-kateketikal mula sa *Archdiocese of Cebu*.

BISAYA

- **Ma. Cecilia L. Balajadia**, katekista, guro ng Teolohiya sa *Institute of Religion* at research associate ng *NCS 2021: PARI Project* sa ilalim ng *Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSED)* ng *University of Santo Tomas*.
- **Msgr. Maximo Sarno**, lider-kateketikal mula sa *Archdiocese of Davao*.

HILIGAYNON

- **Ray Anthony Bofill**, dalubhasa sa Sikolohiya at guro ng Teolohiya ng *Senior High – University of Santo Tomas*.
- **Cynthia P. Tendencia**, katekista sa Pilipinas at sa Brunei, isang eksperto sa edukasyon, at ngayon ay retirado sa Halifax, Nova Scotia, Canada.

IBANAG at ILOCANO

- **Fr. Carlos C. Villanueva**, lider-kateketikal at tagapayo ng mga katekista sa *Diyosesis ng Ilagan*.

ILOCANO

- **Florence C. Navidad**, eksperto sa larangan ng edukasyon at kalusugan, guro sa *Faculty of Pharmacy* at research associate ng *NCS 2021: PARI Project* sa ilalim ng *RCSSSED* ng *University of Santo Tomas*.

- **Rolando O. Dela Cruz**, guro, nagpapakadalubhasa sa larangan ng edukasyon sa *Cagayan State University*, at sa kabila ng pagiging bulag, nag-volunteer para magsalin ng mga tulang-pananaliksik.

KAMPANGANGAN

- **Charles Henry C. Espiritu**, guro at lider-kateketikal ng *Arkidiyosesis ng Pampanga*.

PANGASINAN

- **Norma Villapa**, naging katekista sa *Arkidiyosesis ng Lingayen-Dagupan*.
- **Corazon Targa**, naging katekista sa *Arkidiyosesis ng Lingayen-Dagupan*.

WARAY

- **Ma. Joselyn Año-Cabato**, guro sa pampublikong paaralan at tumutulong sa mga katekista sa *Diyosesis ng Borlongan*.
- **Gloria Año-Oray**, principal sa pampublikong paaralan at lider-kateketikal sa *Diyosesis ng Borlongan*.

ENGLISH

- **Luciana L. Urquiola**, eksperto sa wikang English at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.
- **Jeanette P. Grajo**, eksperto sa wikang English at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.

ESPAÑOL

- **Abigail T. Pagalilauan**, eksperto sa wikang-Español at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.

"Ito po ang aking paanyaya sa lahat nang mabibigyan ng pagkakataong basahin at pagnilayan ang librong ito, ang koleksyon ng mga tulang- pananaliksik hango sa mga datos ng buhay ng mga katekista batay sa NCS 2016-2018 na sinulat ni Dr. Clarence M. Batan na mula sa Filipino ay isinalin sa sampung wika.

Tunay ngang maituturing na kayamanan ng ating Simbahan ang mga Katekista, kaya mabuti pong ipagkaloob natin sa kanila ang tamang pagpapahalaga, pagkilala at paggalang. Mabuhay po ang ating mga katekista sa buong Pilipinas!

Nawa'y sa bawat tulang inyong mababasa, isang dasal din ang inyong masambit – para sa ating mga katekista, para sa ating Simbahang Katoliko.

Pagpalain tayong lahat ng Poong Maykapal kasama ng ating Mahal na Inang Maria, Amen."

Hango sa Paanyaya: Kwentong Katekista
ni Bishop Roberto C. "Bobet" Mallari, DD
Chair, CBCP-ECCCE
Bishop, Diocese of San Jose de Nueva Ecija

TUNGKOL SA MAY-AKDA

Clarence M. Batan, isang sociologist sa larangan ng kabataan, edukasyon, trabaho, at Katolisismo, partikular sa larangan ng *catechetical ministry*. Naging *research director*, kasalukuyang Propesor sa Sosyolohiya at *Coordinator* ng *Department of Sociology* sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*; naging *Project Lead* ng *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018*, at ngayon, *Principal Investigator* ng *National Catechetical Study (NCS) 2021: Pastoral Action Research and Intervention (PARI) Project*. Isang tagahanga ng mga katekistang Pilipino ng Simbahang Katoliko.